

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף נה

(בעמוד הקודם)

בדברות הראשונות לא נאמר בהם "טוב": בדברות הראשונות (= בחומש שמות) לגבי כיבוד אב ואם נאמר "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכּוּ יְמֵיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ" ולא נאמר בהם "טוב", ואילו בדברות האחרונות (= בחומש דברים) נאמר "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יֵאָרְכּוּ יְמֵיךָ וְלִמְעַן יֵיטֵב לָךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ".

אמר לו רבי חייא בר אבא, עד שאתה שואל אותי למה נאמר בהם "טוב", תשאל אותי האם בכלל נאמר בהן "טוב" או לא, שאני לא יודע האם נאמר בהן "טוב" או לא. [תוס' במס' בבא בתרא דף קיג ע"א כתבו שמכאן ראה שלפעמים האמוראים לא היו בקיאים בפסוקים. והמפרשים האריכו לבאר את דברי רבי חייא בר אבא].

הואיל וסופן להשתבר: כיון שהלוחות הראשונות היו עתידות להישבר לכן לא נכתב בהם "טוב" כדי שחס ושלום לא תפסיק טובה מישראל.

*

הרואה טי"ת בחלום: הרואה את האות ט' בחלום, זהו סימן יפה עבורו. הגמ' מבררת מדוע: אם זה משום שהאות ט' מרמזת על 'טוב', והרי יש פסוקים של פורענות שנאמר בהם האות ט'.

חד טי"ת קאמרינן: הכוונה כשראה את ט' אחת, אבל בפסוק "וטאטאתיה" יש פעמיים את האות ט'.

טי"ת בי"ת קאמרינן: הכוונה כשראה את האות ט' ואת האות ב'.

אלא הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחילה: כלומר האות ט' הכתובה בפעם הראשונה בתורה נאמרה לטובה (= "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ כִּי טוֹב", בראשית א, ד), ולכן זה סימן טוב.

הרואה הספד וכו': כלומר שראה בחלום את המילה 'הספד'.

*

למדנו במשנתנו - וכן חיה ועוף כיוצא בהן וכו' (= כלומר לעניין איסור הרבעת כלאים גם חיה ועוף בכלל האיסור).

אמר ר"ל: במשנה זו שאמרה שאיסור כלאים נוהג גם בעופות למדנו שאסור להרביע שני מיני עופות זה בזה, ולכן תרנגול, טווס, ופסיוני (= מין שליו, חגלה) הם כלאים זה בזה.

פשיטא? אמר רב חביבא: כיון שהם גדלים יחד היה מקום לומר שהם נחשבים למין אחד, לכן השמיע לנו ר"ל שהם שלשה מינים שונים.

אמר שמואל: אווז רגיל ואווז הבר הם שני מינים ואסורים זה בזה משום כלאים.

קושיא: מתקיף לה וכו': מדוע? אם בגלל שזה חרטומו ארוך וזה חרטומו קטן, א"כ וכי גמל פרסי וגמל ערבי שזה צווארו עבה וזה צווארו קטן יהיו כלאים זה בזה?

אלא אמר אביי: הטעם הוא לפי שאווז הבר ביצי הזכרות שלו ניכרים מבחוץ, ואילו אווז רגיל ביציו מבפנים.

רב פפא אמר: הטעם הוא לפי שאווז הבר הנקבה אינה טוענת ביצה שניה עד שתטיל את הביצה הראשונה, ואילו אווז רגיל טוענת כמה ביצים בטעינה אחת.

א"ר ירמיה: המרביע שני מיני בעלי חיים שגדלים בינם, לוקה. והטעם הוא משום שלומדים "למיניהו" בגזרה שווה, כלומר נאמר לגבי מינים שבים "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּיִם וְהַיְבֵשֶׁת וְאֶת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר נִשְׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵיהֶם", ונאמר בהמשך הפסוק "וְאֶת כָּל עוֹף כְּנָף לְמִיניהו", ולומדים גזרה שווה שכשם שיש איסור כלאים בשני מיני עופות כך יש איסור כלאים בשני מינים שבים.

בעי רחבה: מי שקשר קרון לעז ודג, הדג שט במים והעז מושכת עמו את הקרון ביבשה, האם עבר על איסור להנהיג בכלאים?

צדדי הספק: מי אמרינ וכו'. האם כיון שהעז לא יורדת לים והדג לא עולה ליבשה הרי שלא עשה כלום, או שמא הרי כעת הוא מנהיג בשני מינים וא"כ עבר על איסור הנהגת כלאים.

👉 אין איסור לזרוע כלאים בחו"ל, לפי שהיא מצווה התלויה בארץ ישראל בלבד.

קושיא: מתקיף לה רבינא: אם יש בזה איסור כלאים, א"כ מי שחיבר חיטה ושעורה בידו, וזרע את החיטה בארץ ישראל ואת השעורה בחו"ל (= כלומר זרע את החיטה בקצה גבול א"י ואת השעורה סמוך אליה במקום שהוא כבר חו"ל), וכי נאמר שהוא חייב משום זריעת כלאים? בוודאי שלא! וא"כ כמו כן לא חייב על הנהגת הקרון עם עז ודג.

תירוצ: אמרי: אין זה דומה, לפי שא"י היא מקום חיוב על זריעת כלאים ואילו חו"ל הוא לא מקום חיוב, אבל במקרה שלנו הרי אם הוא היה מנהיג את הקרון בשני מיני דגים היה חייב, ולכן יש להסתפק מה הדין כשמנהיג ע"י עז ודג.

 הדרן עלך שור שננח את הפרה

פרק ששי. משנה: הכונס צאן לדיר.. פטור: כי הוא אנוס.

נפרצה בלילה: הוא נעל כראוי אבל באמצע הלילה נפל הכותל מאליו, הוא אנוס (מאירי).

הניחה בחמה: החום מציק לה והיא מחפשת לברוח בכל דרך ולכן לא מספיק לה 'שמירה כראוי' דהיינו דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה, אלא היא צריכה שמירה חזקה שתועיל לרוח שאינה מצויה.

או שמסרה לחש"ו: מכיון שאין להם דעת אין זו שמירה כראוי.

נכנס הרועה תחתיו: תחת הבעלים, ואם היא הזיקה הרועה חייב לשלם.

נפלה לגינה: באונס, כגון שהיתה רשות הרבים גבוהה והיא נפלה לתוך גינת חבריו ואכלה פירות מהגינה - משלמת מה שנהנית ולא את מה שהזיקה. דהיינו אם נפלה

על פירות והזיקה אותם - פטור על ההיזק, אבל חייב לשלם על ההנאה של מה שאכלה או של מה שניצלה מהחבטה בקרקע. והיינו על הפירות שאכלה - משלם דמי מאכל בהמה בזול, ועל מה שניצלה מחבלה בגופה בכך שנפלה על הפירות - משלם את הסכום שהוא היה מוכן לשלם כדי שהבהמה שלו תפול על הפירות ולא על הקרקע (מפרשים).

אבל אם היא ירדה לתוך הגינה והזיקה משלמת את כל ההיזק.

כיצד משלמת מה שהזיקה: אם אכלה ערוגה אחת בשדה: לא שמין כמה עולה לקנות ערוגה אחת - כי אז המחיר יהיה יקר, אלא שמין כמה שטח בית סאה (50 אמה 50X) שווה פחות אם חסר בו ערוגה אחת - ואז הפער במחיר הוא זול יותר ואת זה משלמת. (והטעם יתבאר בגמרא).

לדעת רבי שמעון לא בכל מקרה שמין את הערוגה אגב כל השדה כנ"ל, אלא רק במקרה שהפירות עדיין לא התבשלו כל צרכם, אבל אם הם כבר התבשלו כל צרכם שמין אותם בפני עצמם.

גמרא: א"ר מני בר פטיש מאן תנא מועד: מיהו התנא של משנתנו הסובר שלשור מועד מועילה שמירה פחותה? כלומר המשנה אומרת שאם נעל בפניה 'כראוי' פטור. וביארה הגמרא ש'כראוי' היינו דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה שזו 'שמירה פחותה'.

ובמשנה לעיל (דף מה/ב) נחלקו התנאים מהי סוג השמירה הנצרכת לשור מועד: לדעת רבי מאיר שור מועד צריך שמירה 'מעולה' (לרוח שאינה מצויה), לדעת רבי יהודה שור מועד צריך שמירה פחותה (דהיינו שמירה 'כראוי' לרוח מצויה) בשונה משור תם שצריך שמירה מעולה, לדעת רבי אליעזר לא מועילה לו כלל שמירה.

כאן מדובר בצאן שמזיקה ב'שן' ו'רגל', ובשן ורגל אין חילוק בין תם למועד כי תמיד היא מועדת (ורק ב'קרן' יש תם ומועד). ואם כן משנתנו האומרת שמספיק לשן ורגל המועדת שמירה 'כראוי' דהיינו שמירה פחותה - סוברת כרבי יהודה.

דחיה: אפילו תימא רבי מאיר: משנתנו יכולה להסתדר גם אליבא דרבי מאיר הסובר שמועד צריך שמירה מעולה, כי כאן מדובר בשן ורגל. ודוקא בקרן סובר רבי מאיר שמועד צריך שמירה מעולה, אבל בשן ורגל לא. והטעם כי ארבעה דברים התורה מיעטה בשמירתן:

בור: החופר בור מספיק שיכסה אותו בכיסוי ואינו צריך למלאות אותו בחזרה בעפר.

אש: דוקא אם פשע בשמירתה והתנהג כאילו הוא הדליק את האש כדי שתזיק את חברו - חייב, אבל אם שמר עליה שמירה פחותה - פטור.

שן: דוקא אם פשע והתנהג כאילו הוא מאכיל את בהמתו בכוונה מפירות חברו - חייב. אבל אם שמר עליה שמירה פחותה - פטור.

רגל: דוקא אם פשע והתנהג כאילו הוא שולח אותה בכוונה שתרמוס ברגלה ותזיק את שדה חברו - חייב, אבל אם שמר עליה שמירה פחותה - פטור.

ותניא ושלח: הגמרא מבארת מניין ש'וּבְעֵר' זה 'שן', ו'וְשָׁלַח' זה 'רגל'?

טעמא דעביד כעין ושלח וביער: הגמרא ממשיכה את מסקנת הדברים: דוקא אם הוא מתנהג כאילו הוא מאכיל אותה בכוונה מהפירות או שולח אותה שתרמוס אותם בכוונה חייב, אבל אם שמר שמירה פחותה פטור.

אמר רבה מתניתין נמי דייקא: גם מהמשנה שלנו עצמה מדוייק שהסיכה ששן ורגל פטורים בשמירה פחותה בגלל שהתורה מיעטה בשמירתן, אבל לקרן מועדת צריך שמירה מעולה - והיינו כדעת רבי מאיר, ולא כדעת רבי יהודה שלקרן מועדת מספיק שמירה פחותה:

כי מדוע נקטה המשנה 'צאן', ולא 'שור' שעסקה בו עד עכשיו בכל המסכת? האם לא בגלל שהתורה מיעטה בשמירתן שמספיק להם שמירה פחותה אפילו שהם מועדים לעולם, (אבל לשור מועד צריך שמירה מעולה)? והאם לא בגלל שב'צאן' לא כתוב נזק של קרן אלא רק שן ורגל, כי רק ב'שור' כתוב נזק של קרן?

וקמ"ל שדוקא בשן ורגל אפילו שהם מועדים לעולם מספיקה שמירה פחותה, אבל לא לקרן מועדת שצריכה שמירה מעולה.

*

פטור מדיני אדם: כי לדעת רבי יהושע 'גרמא בנזיקין פטור'. ואלו הן:

א. הפורץ את גדר הכלוב של בהמת חברו והיא ברחה מהכלוב. ב. הכופף את התבואה של חברו לכיוון השריפה כדי שכאשר תגיע האש לשם היא תשרוף אותה. ג. השוכר עדי שקר שיעידו על חברו ויחייבו אותו. ד. היודע עדות לטובת חברו שיריחו ממון ואינו הולך להעיד.